

Karel Lukáš, Aleš Žák a kolektiv

GASTROENTEROLOGIE A HEPATOLOGIE

UČEBNICE

Upozornění pro čtenáře a uživatele této knihy

Všechna práva vyhrazena. Žádná část této tištěné či elektronické knihy nesmí být reprodukována a šířena v papírové, elektronické či jiné podobě bez předchozího písemného souhlasu nakladatele. Neoprávněné užití této knihy bude **trestně stíháno**.

Používání elektronické verze knihy je umožněno jen osobě, která ji legálně nabyla a jen pro její osobní a vnitřní potřeby v rozsahu stanoveném autorským zákonem. Elektronická kniha je datový soubor, který lze užívat pouze v takové formě, v jaké jej lze stáhnout s portálu. Jakékoliv neoprávněné užití elektronické knihy nebo její části, spočívající např. v kopírování, úpravách, prodeji, pronajímání, půjčování, sdělování veřejnosti nebo jakémkoliv druhu obchodování nebo neobchodního šíření je zakázáno! Zejména je zakázána jakákoliv konverze datového souboru nebo extrakce části nebo celého textu, umístování textu na servery, ze kterých je možno tento soubor dále stahovat, přitom není rozhodující, kdo takovéto sdílení umožnil. Je zakázáno sdělování údajů o uživatelském účtu jiným osobám, zasahování do technických prostředků, které chrání elektronickou knihu, případně omezují rozsah jejího užití. Uživatel také není oprávněn jakkoliv testovat, zkoušet či obcházet technické zabezpečení elektronické knihy.

Copyright © Grada Publishing, a.s.

Copyright © Grada Publishing, a.s.

GASTROENTEROLOGIE A HEPATOLOGIE

Učebnice

Vedoucí autorského kolektivu:

MUDr. Karel Lukáš, CSc.

Prof. MUDr. Aleš Žák, DrSc.

Autorský kolektiv:

MUDr. Martin Bortlík

Doc. MUDr. Radan Brůha, CSc.

MUDr. Eva Dražná

Doc. MUDr. Miloš Dvořák, CSc.

Doc. MUDr. Václav Jirásek, CSc.

Doc. MUDr. Milan Kaláb, CSc.

MUDr. Tomáš Krechler, CSc.

MUDr. Karel Lukáš, CSc.

Prof. MUDr. Zdeněk Mareček, DrSc.

MUDr. Zdena Nováková

MUDr. Jaromír Petrtýl, CSc.

Prof. MUDr. Jaroslav Pokorný, DrSc.

Jiřina Šatrová

Prof. MUDr. Jan Škrha, DrSc.

MUDr. Tomislav Švestka, CSc.

Doc. MUDr. Petr Urbánek, CSc.

Doc. MUDr. Libor Vítek, Ph.D.

Prof. MUDr. Aleš Žák, DrSc.

Recenze:

Prof. MUDr. Jiří Ehrmann, CSc.

Prof. MUDr. Rudolf Hyrdel, CSc.

Autoři děkují společnosti Ferring-Léčiva, a. s., a BioVendor – Laboratorní medicína a.s. za podporu, která umožnila vydání této publikace.

© Grada Publishing, a.s., 2007

Obrázky 11.2, 18.3, 18.4, 21.1–21.5 podle návrhů autorů překreslil Radek Krédl.

Ostatní obrázky dodali autoři.

Cover Photo © doc. MUDr. Pavel Žáček, Ph.D., 2007

Cover Design © Grada Publishing, a.s., 2007

Vydala Grada Publishing, a.s.

U Průhonu 22, Praha 7

jako svou 2766. publikaci

Odpovědný redaktor Jan Lomiček

Sazba a zlom Linda Marečková

Počet stran 380

1. vydání, Praha 2007

Vytiskly Tiskárny Havlíčkův Brod, a. s.

Husova ulice 1881, Havlíčkův Brod

Tato publikace je pro určené odborné pracovníky ve zdravotnictví.

Názvy produktů, firem apod. použité v knize mohou být ochrannými známkami nebo registrovanými ochrannými známkami příslušných vlastníků, což není zvláštním způsobem vyznačeno.

Postupy a příklady v této knize, rovněž tak informace o lécích, jejich formách, dávkování a aplikaci jsou sestaveny s nejlepším vědomím autorů. Z jejich praktického uplatnění ale nevyplývají pro autory ani pro nakladatelství žádné právní důsledky.

Všechna práva vyhrazena. Tato kniha ani její část nesmějí být žádným způsobem reprodukovány, ukládány či rozšiřovány bez písemného souhlasu nakladatelství.

ISBN 978-80-247-1787-6 (tištěná verze)

ISBN-978-80-247-6720-8 (elektronická verze ve formátu PDF)

© Grada publishing, a.s. 2011

Obsah

Seznam použitých zkratk	17
Úvod	21
1 Historie (K. Lukáš)	23
2 Anatomie trávicího traktu (Z. Nováková)	33
2.1 Obecná stavba stěny trávicí trubice	33
2.2 Dutina ústní, <i>cavitas oris</i>	33
2.2.1 Rty, <i>labia</i>	33
2.2.2 Tvář, <i>buccae</i>	34
2.2.3 Předšíň dutiny ústní, <i>vestibulum oris</i>	34
2.2.4 Vlastní dutina ústní, <i>cavitas oris propria</i>	34
2.2.5 Zuby, <i>dentes</i>	35
2.2.6 Patro, <i>palatum</i>	35
2.2.7 Jazyk, <i>lingua</i>	36
2.2.8 Slinné žlázy, <i>glandulae salivariae</i>	37
2.3 Hltan, <i>pharynx</i>	37
2.4 Jícen, <i>oesophagus</i>	39
2.5 Žaludek, <i>gaster (ventriculus)</i>	40
2.6 Tenké střevo, <i>intestinum tenue</i>	40
2.6.1 Dvanáctník, <i>duodenum</i>	42
2.6.2 Lačník a kyčelník, <i>jejunum a ileum</i>	42
2.7 Tlusté střevo, <i>intestinum crassum</i>	42
2.7.1 Slepé střevo, <i>caecum</i>	43
2.7.2 Tračník, <i>colon</i>	44
2.7.3 Konečník, <i>rectum et canalis analis</i>	44
2.8 Játra a žlučové cesty	45
2.8.1 Játra, <i>hepar</i>	45
2.8.2 Žlučové cesty	47
2.8.3 Žlučník, <i>vesica biliaris (fellea)</i>	47
2.9 Slinivka břišní, <i>pancreas</i>	48
2.10 Pobříšnice, <i>peritoneum</i>	49
3 Funkce trávicího traktu (J. Pokorný)	51
3.1 Trávení a vstřebávání	51
3.2 Sekrece	54
3.3 Pohyby trávicího traktu	56
3.4 Vylučování	59
3.5 Obrana organismu	59
3.6 Řízení funkcí trávicího traktu	60
3.6.1 Neuronální řízení	61

3.6.2	Humorální řízení	61
3.7	Skladování potravy	64
3.8	Činnost jednotlivých oddílů trávicího systému	65
3.8.1	Dutina ústní	65
3.8.2	Hltan, jícn	65
3.8.3	Žaludek	65
3.8.4	Dvanáctník a tenké střevo	65
3.8.5	Tlusté střevo	66
3.8.6	Krevní oběh trávicího systému	66
3.8.7	Játra	67
4	Vyšetřování v gastroenterologii (V. Jirásek)	69
4.1	Základní vyšetření v gastroenterologii	69
4.1.1	Anamnéza	69
4.1.2	Speciální anamnéza v gastroenterologii	69
4.1.3	Fyzikální vyšetření	70
4.2	Nejdůležitější vyšetřovací metody v gastroenterologii	72
4.2.1	Biochemické vyšetření	72
4.2.2	Ultrasonografie, vyšetření ultrazvukem	72
4.2.3	Endoskopie	72
4.2.4	Operativní (terapeutická) endoskopie	75
4.2.5	Necílené bioptické metody	77
4.2.6	Rentgenologické vyšetřovací metody	77
4.2.7	Vyšetření stolice	78
4.2.8	Dechové testy	79
4.2.9	Stanovení protilátek	79
4.2.10	Radionuklidová vyšetření	79
4.2.11	Speciální diagnostika jícnu	80
5	Nemoci jícnu (K. Lukáš)	81
5.1	Refluxní choroba jícnu	81
5.1.1	Klasifikace	81
5.1.2	Etiopatogeneze	82
5.1.3	Výskyt	83
5.1.4	Klinický obraz	83
5.1.5	Diagnóza	84
5.1.6	Komplikace	87
5.1.7	Průběh	87
5.1.8	Léčba	87
5.2	Hiátová hernie	88
5.3	Achalázie	88
5.3.1	Definice	88

5.3.2	Etiologie	88
5.3.3	Výskyt	89
5.3.4	Klinický obraz	89
5.3.5	Diagnóza	89
5.3.6	Diferenciální diagnostika	89
5.3.7	Léčba	89
5.4	Vigorózní achalázie	89
5.5	Poruchy motility	89
5.5.1	Difuzní jícnový spazmus	90
5.5.2	Hyperdynamický jícn („louskáčkový jícn“, hypertenzivní peristaltika)	90
5.6	Infekční ezofagitidy	90
5.7	Nekrotizující ezofagitida	90
5.8	Léky způsobená ezofagitida	90
5.9	Záněty chemické – korozivní ezofagitidy	91
5.10	Jícnové manifestace systémových onemocnění	91
5.10.1	Sklerodermie	92
5.10.2	Sjögrenův syndrom	92
5.11	Jícnové prstence a membrány	92
5.12	„Steak house“ syndrom	92
5.13	Traumatické poškození a dekubitální vředy v jícnu	92
5.14	Cizí tělesa	93
5.15	Divertikly	93
5.15.1	Zenkerův divertikl (faryngoezofageální divertikl)	93
5.15.2	Divertikly středního jícnu (hrudní, epibronchiální)	94
5.15.3	Epifrenické divertikly	94
5.16	Ezofagitida po chemoterapii	94
5.17	Radiační ezofagitida	94
6	Nemoci žaludku a duodena (T. Švestka, R. Brůha)	95
6.1	Úvod	95
6.2	Gastritidy	96
6.2.1	Akutní gastritida	96
6.2.2	Korozivní gastritida	97
6.2.3	Flegmonózní gastritida	97
6.2.4	Chronická gastritida	97
6.3	Vředová choroba žaludku a duodena	98
6.3.1	Klasifikace	98
6.3.2	Výskyt	98
6.3.3	Etiopatogeneze	98
6.3.4	Diagnóza	99
6.3.5	Komplikace	101

6.3.6	Léčba	102
6.3.6.1	Přehled léků na léčbu vředové choroby	104
6.4	Zollingerův-Ellisonův syndrom	106
6.5	Menétriérova choroba	106
6.6	Kongestivní gastropatie	106
6.7	Bezoár	107
6.8	Cizí tělesa	107
6.9	Stavy po operacích žaludku	107
6.10	Dieulafoyova nemoc (<i>exulceracio simplex</i>)	108
6.11	Nádory žaludku	108
7	Nemoci tenkého střeva (M. Dvořák)	109
7.1	Malabsorpční syndrom	109
7.1.1	Primární malabsorpční syndrom	111
7.1.1.1	Celiakální sprue (celiakie, glutenová enteropatie) ..	111
7.1.1.2	Tropická sprue	113
7.1.1.3	Selektivní malabsorpce	114
7.1.2	Sekundární malabsorpční syndrom	114
7.1.2.1	Syndrom krátkého střeva	114
7.1.2.2	Syndrom slepé kličky	115
7.1.2.3	Postižení tenkého střeva při systémovém onemocnění	116
7.1.2.4	Postradiační enteritida	116
7.1.2.5	Malabsorpce při AIDS	116
7.1.2.6	Malabsorpce poléková	117
7.1.2.7	Pankreatická malabsorpce	117
7.2	Divertikly tenkého střeva	117
7.2.1	Divertikly parapapilární	117
7.2.2	Meckelův divertikl	118
7.2.3	Mnohočetné získané divertikly	118
7.3	Exsudativní gastroenteropatie	118
7.4	Vaskulární poruchy tenkého střeva	118
7.4.1	Akutní ischemie, infarzace střeva	118
7.4.2	Chronická ischemie, břišní angina	119
8	Nemoci tlustého střeva a konečníku (K. Lukáš, V. Jirásek)	121
8.1	Záněty tlustého střeva	121
8.1.1	Kolitidy infekční	121
8.1.1.1	Záněty bakteriální	121
8.1.1.2	Záněty virové	123
8.1.1.3	Záněty mykotické (histoplazmóza, blastomykóza, mukormykóza, kandidiáza)	123

	8.1.1.4	Záněty parazitární (<i>Cryptosporidium</i> , <i>Entamoeba histolytica</i> a další) . . .	123
	8.1.1.5	Záněty venerické a sexuálně přenesené (gay bowel syndrome)	123
	8.1.2	Kolitida postantibiotická	123
8.2		Kolitidy z příčin exogenních	124
	8.2.1	Léky	124
	8.2.2	Alergie	124
	8.2.3	Postradiační kolitida (proktitida)	124
8.3		Kolitidy z příčin endogenních (při „interních“ onemocněních)	125
8.4		Kolitidy z příčin mechanických	125
8.5		Kolitidy nejasné etiologie	125
	8.5.1	Idiopatické střevní záněty.	125
	8.5.1.1	Ulcerózní kolitida (idiopatická proktokolitida)	125
	8.5.1.2	Crohnova nemoc	126
	8.5.1.3	Neurčitá kolitida (indeterminate, intermediate).	128
	8.5.2	Mikroskopické kolitidy	128
	8.5.3	Diverzní kolitida.	128
8.6		Divertikulární choroba	128
8.7		Hemoroidy	128
8.8		Řitní trhlina	129
8.9		Prolaps anu a rekta	129
8.10		Proktalgie	129
8.11		Melanosis coli	129
8.12		Syndrom střevní pseudoobstrukce	130
8.13		Pruritus anální	130
8.14		Průjem	130
8.15		Cestovní průjem (průjem cestovatelů).	130
8.16		Falešný (předstíraný) průjem	131
8.17		Zácpa (obstipace).	131
8.18		Enteroragie	131
8.19		Polypy (<i>V. Jirásek</i>).	132
	8.19.1	Definice a klasifikace	132
	8.19.2	Adenomy	132
	8.19.3	Hyperplastický polyp	133
	8.19.4	Zánětlivé polypy.	133
	8.19.5	Hamartomy.	133
8.20		Polypózy (<i>V. Jirásek</i>).	133
	8.20.1	Definice	133
	8.20.2	Familiární adenomatózní polypóza	134

8.20.3	Turcotův syndrom	135
8.20.4	Atenuovaná (oslabená) adenomatózní polypóza (hereditární syndrom plochých adenomů)	135
8.20.5	Peutzův-Jeghersův syndrom.	135
8.20.6	Autozomálně recesivně dědičná polypóza	136
8.20.7	Juvenilní polypóza	136
9	Funkční poruchy (V. Jirásek, K. Lukáš)	137
9.1	Definice	137
9.2	Výskyt	137
9.3	Etiopatogeneze	137
9.4	Klinický obraz a klasifikace funkčních poruch	139
9.5	Klasifikace funkčních poruch trávicí trubice	140
9.6	Diagnóza	143
9.7	Léčba	145
10	Nemoci slinivky břišní (T. Krechler)	149
10.1	Úvod.	149
10.2	Příznaky nemocí slinivky břišní.	151
10.3	Klasifikace nemocí slinivky břišní.	151
10.3.1	Akutní zánět slinivky břišní	151
10.3.1.1	Definice	151
10.3.1.2	Výskyt	151
10.3.1.3	Etiopatogeneze	152
10.3.1.4	Klinický obraz	152
10.3.1.5	Diagnóza	154
10.3.1.6	Diferenciální diagnóza	156
10.3.1.7	Léčba	156
10.3.1.8	Prognóza.	158
10.3.2	Chronický zánět slinivky břišní	158
10.3.2.1	Definice	158
10.3.2.2	Výskyt	158
10.3.2.3	Etiopatogeneze	158
10.3.2.4	Klinický obraz	160
10.3.2.5	Diagnóza	161
10.3.2.6	Diferenciální diagnóza	162
10.3.2.7	Léčba	163
10.3.2.8	Prognóza	164
11	Onemocnění jater (R. Brůha, J. Petrtýl, T. Švestka)	165
11.1	Úvod.	165
11.2	Vyšetřovací postupy a metody	167
11.3	Akutní jaterní selhání.	168

11.4	Chronické jaterní choroby	169
11.4.1	Poškození jater alkoholem	169
11.4.2	Polékové a toxické poškození jater	170
11.4.3	Autoimunitní hepatitida	171
11.4.4	Primární biliární cirhóza	171
11.4.5	Primární sklerózující cholangitida	172
11.4.6	Jaterní cirhóza	172
12	Metabolická a další onemocnění jater (M. Kaláb)	179
12.1	Steatóza jater	179
12.2	Porfyrie	182
12.2.1	Kongenitální erytro-poetická porfyrie	183
12.2.2	Erytrohepatální (erytro-poetická) protoporfyrie	184
12.2.3	Akutní intermitentní porfyrie	185
12.2.4	Směšaná porfyrie (<i>Porphyria variegata</i> – PV)	188
12.2.5	Hereditární koproporfyrie	189
12.2.6	Chronická jaterní porfyrie (<i>Porphyria cutanea tarda</i> – PCT)	189
12.2.7	Některé stavy spojené s porfyrinurií	193
12.3	Wilsonova choroba (hepatolentikulární degenerace)	193
12.4	Hemochromatóza	196
12.5	Sekundární hemochromatóza (hemosideróza)	197
12.6	Cysty jater	198
12.7	Abscesy jater	200
13	Virové hepatitidy (P. Urbánek)	203
13.1	Úvod	203
13.2	Infekce virem hepatitidy B	203
13.2.1	Původce	203
13.2.2	Epidemiologie	204
13.2.3	Cesty přenosu	205
13.2.4	Sérologie infekce HBV	205
13.2.5	Průběh a prognóza	206
13.2.6	Imunopatogeneze HBV infekce	207
13.2.7	Léčba	208
13.3	Infekce virem hepatitidy C	211
13.3.1	Původce infekce	211
13.3.2	Epidemiologie	211
13.3.3	Rizikové faktory přenosu HCV infekce	211
13.3.4	Sérologie HCV	212
13.3.5	Přírozený průběh HCV infekce	213
13.3.6	Klinický obraz	215

13.3.7	Léčba	215
13.3.8	Možnosti prevence	217
13.4	Infekce virem hepatitidy A	217
13.5	Méně časté virové hepatitidy	218
13.5.1	Infekce virem hepatitidy D	218
13.5.2	Infekce virem hepatitidy E	219
13.5.3	Infekce virem hepatitidy G	219
13.5.4	Infekce virem TTV	220
14	Onemocnění žlučníku a žlučových cest (Z. Mareček, L. Vitek)	223
14.1	Úvod	223
14.2	Diagnostika onemocnění žlučníku a žlučových cest	224
14.3	Nejčastější choroby žlučníku a žlučových cest	225
14.3.1	Cholelitiáza (žlučové kameny)	225
14.3.2	Akutní kalkulózní cholecystitida	228
14.3.3	Chronická kalkulózní cholecystitida	229
14.3.4	Akalkulózní cholecystitida	230
14.3.5	Choledocholitiáza	230
14.3.6	Akutní cholangitida (cholangoitida)	231
14.3.7	Chronická cholangitida	232
14.3.8	Stenóza Vaterovy papily	232
14.3.9	Postcholecystektomický syndrom	232
14.3.10	Biliární dyskineze	233
14.3.11	Některé vzácnější afekce	233
14.3.11.1	Primární sklerotizující cholangitida	233
14.3.11.2	Hemobilie	233
14.3.11.3	Biliární ileus	234
14.3.11.4	Biliární peritonitida	234
15	Nádory trávicího traktu (E. Dražná, T. Švestka, T. Krechler, M. Kaláb, K. Lukáš, Z. Mareček, L. Vitek)	235
15.1	Výskyt (E. Dražná)	235
15.2	Etiopatogeneze (E. Dražná)	235
15.3	Primární a sekundární prevence zhoubných nádorů (E. Dražná)	236
15.4	Nádory jícnu a kardie (E. Dražná, K. Lukáš)	236
15.4.1	Dlaždicobuněčný karcinom	237
15.4.2	Adenokarcinom	237
15.4.3	Maligní lymfom	237
15.4.4	Benigní tumory jícnu	237
15.5	Nádory žaludku (T. Švestka, T. Krechler, E. Dražná)	238
15.5.1	Benigní nádory žaludku	238
15.5.2	Karcinom žaludku	239

15.5.3	Žaludeční lymfomy	239
15.5.4	Karcinoid žaludku	239
15.6	Nádory tenkého střeva (<i>E. Dražná</i>)	240
15.6.1	Adenokarcinom	240
15.6.2	Karcinoid	240
15.6.3	Maligní lymfom	240
15.6.4	Rizikové stavy pro malignity tenkého střeva	240
15.7	Gastro-Intestinální Stromální Tumor (<i>T. Švestka, K. Lukáš</i>)	241
15.8	Nádory slinivky břišní (<i>T. Krechler</i>)	242
15.9	Nádory a ložiskové změny v játrech (<i>M. Kaláb</i>)	246
15.9.1	Nezhoubné (benigní) nádory jater	246
15.9.1.1	Hemangiom	246
15.9.1.2	Fokální nodulární hyperplazie	247
15.9.1.3	Adenom jater	248
15.9.2	Maligní nádory jater	249
15.9.2.1	Hepatocelulární karcinom	249
15.9.2.2	Cholangiokarcinom jater (cholangiocelulární karcinom – CAC)	251
15.9.3	Sekundární nádory jater (metastázy)	252
15.10	Nádory žlučníku a žlučových cest (<i>Z. Mareček, L. Vitek</i>)	253
15.10.1	Karcinom žlučníku	253
15.10.2	Nádory žlučových cest	254
15.10.3	Karcinom Vaterovy papily	254
16	Kolorektální karcinom (<i>M. Bortlík</i>)	257
16.1	Definice	257
16.2	Výskyt	257
16.3	Etiologie	258
16.4	Předpokládaná patogeneze	260
16.5	Klinický obraz	261
16.6	Dědičné formy kolorektálního karcinomu	261
16.7	Chemoprevence	264
16.8	Léčba	264
16.9	Prognóza	265
17	Endokrinní nádory trávicího traktu (<i>J. Škrha</i>)	267
17.1	Definice	267
17.2	Diagnostika	268
17.3	Léčba	269
17.4	Rozdělení endokrinních nádorů	269
17.4.1	Nádor produkující inzulin (inzulinom, organický hyperinzulinismus)	269

17.4.2	Nádor produkující gastrin (gastrinom, Zollingerův-Ellisonův syndrom, ulcerogenní nádor)	270
17.4.3	Nádor produkující VIP (VIPom, pankreatická cholera, WDHA syndrom)	271
17.4.4	Nádor produkující glukagon (glukagonom)	271
17.4.5	Nádor produkující somatostatin (somatostatinom)	272
17.4.6	Další tumory	272
17.4.7	Karcinoid	272
18	Intenzivní péče v gastroenterologii (A. Žák)	275
18.1	Definice a vymezení pojmu intenzivní péče v gastroenterologii	275
18.2	Význam intenzivní péče v gastroenterologii	276
18.3	Klinicky významné jednotky indikované k přijetí na JIP	276
18.3.1	Akutní gastrointestinální krvácení	276
18.3.2	Akutní nekróza pankreatu (akutní pankreatitida)	296
18.3.3	Toxické megakolon, fulminantní a pseudomembranózní kolitida	301
18.3.4	Syndrom akutní střevní pseudoobstrukce (Ogilvieho syndrom)	304
18.3.5	Akutní akalkulózní cholecystitida	304
18.3.6	Akutní cholangitida (cholangitida)	305
18.3.7	Akutní selhání jater	306
18.3.8	Hepatorenální syndrom	308
19	Malnutrice a nutriční podpora v gastroenterologii (A. Žák)	309
19.1	Definice	309
19.2	Prevalence a klinický význam malnutrice	309
19.3	Dělení a patofyziologie malnutrice	309
19.4	Klinický obraz malnutrice	312
19.5	Posouzení stavu výživy	314
19.6	Screening malnutrice	316
19.7	Nutriční podpora	319
20	Dietologie u nemocí trávicího traktu (J. Šatrová)	325
20.1	Úvod	325
20.2	Speciální šetřící diety	327
20.3	Základní šetřící diety	328
20.4	Standardizované dietní postupy, rozepsané a diagnostické diety	330
20.5	Strava s podílem vlákniny	335
21	Významné gastroenterologické symptomy	337
21.1	Bolest v břiše (V. Jirásek)	337
21.1.1	Bolest somatická	337
21.1.2	Bolest viscerální (útrobní)	337
21.1.3	Praktický postup při analýze bolesti	338

21.1.4	Neútrobní břišní bolest	340
21.1.5	Některé typické algické syndromy	340
21.2	Krvácení do trávicího traktu (<i>K. Lukáš</i>)	341
21.2.1	Úvod	341
21.2.2	Klinické projevy – klasifikace	341
21.2.3	Epidemiologie	342
21.2.4	Diagnóza	342
21.2.4.1	Anamnéza	342
21.2.4.2	Fyzikální vyšetření	342
21.2.4.3	Laboratorní vyšetření	342
21.2.4.4	Nazogastrická sonda	342
21.2.4.5	Endoskopie	343
21.2.4.6	Angiografie a CT angiografie	343
21.2.4.7	Probatorní laparotomie	343
21.2.5	Léčba	343
21.2.5.1	Léčba farmakologická	343
21.2.5.2	Léčba – urgentní endoskopie	343
21.2.6	Prognóza	343
21.3	Ileózní stav (<i>A. Žák</i>)	345
21.3.1	Definice	345
21.3.2	Charakteristika a rozdělení	345
21.3.3	Patofyziologie ileózního stavu	345
21.3.3.1	Sekvestrace tekutin ve třetím prostoru	346
21.3.3.2	Nitrobřišní hypertenze	348
21.3.3.3	Bakteriální přerůstání	349
21.3.3.4	Klinický obraz ileózního stavu	349
21.3.3.5	Subjektivní příznaky	349
21.3.3.6	Objektivní nález	355
21.3.4	Diagnóza – obecné poznámky	357
21.3.4.1	Klinická diagnóza	357
21.3.4.2	Diferenciální diagnostika ileózního stavu	359
21.3.4.3	Paraklinická vyšetření – laboratorní metody	359
21.3.4.4	Paraklinická vyšetření – zobrazovací metody	360
21.3.5	Léčba ileózního stavu	361
21.3.5.1	Konzervativní léčba	361
21.3.5.2	Chirurgická léčba	362
21.4	Ikterus (<i>L. Vitek, Z. Mareček</i>)	362
21.4.1	Definice	362
21.4.2	Klasifikace	363
21.4.3	Patofyziologie	363
21.4.4	Diagnóza a diferenciální diagnóza	364

21.5	Průjem (<i>K. Lukáš</i>)	365
21.5.1	Definice	365
21.5.2	Klasifikace	365
21.5.3	Patofyziologie.....	365
21.5.4	Diagnóza	365
21.5.5	Léčba	365
21.6	Zácpa (obstipace) (<i>K. Lukáš</i>)	366
21.6.1	Definice	366
21.6.2	Patofyziologie a klasifikace	366
21.6.3	Diagnóza	366
21.6.4	Léčba	367
Základní použitá literatura		369
Rejstřík		371
Jmenný rejstřík.....		378

Seznam použitých zkratk

a.	arterie, tepna
AA	aminokyseliny
AEA	protilátky proti endomyziu
AGA	protilátky proti gliadinu
AIDS	acquired immunodeficiency syndrome
ALI	acute lung injury
ALT	alaninaminotransferáza
ALP	alkalická fosfatáza
AST	aspartátaminotransferáza
ANA	antinukleární protilátky
AMA	antimitochondriální protilátky
APC	adenomatous polyposis coli
ATP	adenosin trifosfát
AtTGA	protilátky proti tkáňové transglutamináze
BAL	plazmatická separace s perfuzí přes aktivní uhlí a bioreaktor s kultivovanými hepatocyty (BioArtificial Liver)
BCAA	aminokyseliny s rozvětveným řetězcem (VLI)
BMI	hmotnostní index
BT	bakteriální translokace
CCK	cholecystokinin
CEA	karcinoembryonální antigen
CHES	cholinesteráza
CHOPN	chronická obstrukční plicní nemoc
CMP	mozková cévní příhoda
CNS	centrální nervový systém
CRP	C-reaktivní protein
CRRT	kontinuální hemoelimační (continuous renal replacement treatment) (očišťovací) metody
CT	počítačová tomografie
DIC	diseminovaná intravaskulární koagulace
DJS	dolní jícnový svěrač
DM	diabetes mellitus
DM 1	diabetes mellitus 1. typu
DM 2	diabetes mellitus 2. typu
DSA	digitální subtrakční angiografie
EK	erytrocytární koncentráty
EL	endoskopická ligace
ELAD	dialyzační kapsle obsahující kultury hepatomových buněk (Extracorporeal Liver Assist Device)
ES	endoskopická skleroterapie
ERCP	endoskopická retrográdní cholangiopankreatografie
FFP	čerstvě mražená plazma
GAVE	gastric antral venous ectasia, synonymum „water melon stomach“

GIP	gastrointestinální peptidy
GIP	žaludeční inhibiční peptid (Gastric inhibitory peptide, původně enterogastron)
GIT	gastrointestinální trakt
GMT	gama-glutamyltransferáza
GTH	hormony gastrointestinálního traktu
HBV	virus hepatitidy B
HCC	hepatocelulární karcinom
HCV	virus hepatitidy C
HD	hemodialýza
HELLP	hemolysis, elevated liver enzymes, low platelet count
HES	hydroxyetylškrob
HH	hiátová hernie
HLA	human leukocyte antigen
HNPCC	syndrom hereditární nepolypózní rakoviny tlustého střeva (hereditary non-polyposis colorectal cancer)
IAH	intraabdominal hypertension
IAP	intraabdominal pressure
IgA	imunoglobulin třídy A
JE	jaterní encefalopatie
KB	ketolátky (ketone bodies)
KO	krvní obraz
KRK	kolorektální karcinom
LDH	laktátdehydrogenáza
LKM	protilátky proti mikrotomům jater a ledvin
m.	musculus, sval
MARS	Molecular Adsorbent Recycling System
MCT	tuky se středně dlouhým řetězcem
MEN	mnohočetné endokrinní neoplazie
MNA	Mini Nutritional Assessment
MODS	syndrom multiorgánové dysfunkce
MOF	multiorgánové selhání
MR	magnetická rezonance
MRCP	magnetickorezonanční cholangiopankreatografie
MUST	Malnutrition Universal Screening Tool
n.	nerv
NGS	nazogastrická sonda
NPB	náhlá příhoda bříšní
NSAID	nesteroidní antirevmatika (non-steroid antiinflammatory drug)
NSI	Nutrition Screening Initiative
OK	okultní (skryté) krvácení
OLT	ortotopická transplantace jater
OTI	orotracheální intubace
PAS	paraaminosalicylová kyselina
PBC	primární bilární cirhóza
PCT	procalcitonin